

ความเป็นอื่น การนิยามตนเอง และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ การท่องเที่ยวจากส่วนกลาง: กรณีศึกษาเมืองอุหลู่ฟาน เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์

อรุณพล ศิริเวชพันธุ์*

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ประเทศไทย

Otherness, Self-regulation, and Government Identity Construction in Tourism: A Case Study of Turpan, Xinjiang Uyghur Autonomous Region

Autthapon Sirivejjabhandu *

Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University, Thailand

Article Info

Academic Article

Article History:

Received 13 September 2020

Revised 28 October 2021

Accepted 19 November 2021

คำสำคัญ

ความเป็นอื่น

การนิยามตนเอง

อัตลักษณ์การท่องเที่ยว

ซินเจียงอุยกูร์

บทคัดย่อ

วาทกรรมการพัฒนาในรูปแบบหนึ่งซึ่งรัฐบาลจีนกำหนดขึ้นมาในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ คือ “การท่องเที่ยว” โดยอาศัยอัตลักษณ์เป็นเครื่องยึดโยงระหว่างความเป็นอื่นกับความเป็นจีนอย่างแยกคาง บทความนี้เจาะจงศึกษาไปที่เมืองอุหลู่ฟาน ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของซินเจียง จากการลงพื้นที่ภาคสนามร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร ค้นพบ 3 ประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ (1) การขายความเป็นอื่น พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวจีน มักจะได้รับการกระตุ้นจากการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการขายความแตกต่างทางวัฒนธรรม อาทิ วิถีชีวิตของชาวอุยกูร์ สวมงามแห่งโหลวหลาน รวมไปถึงวัฒนธรรมอาหารแบบมุสลิม (2) การนิยามตนเอง พบว่าชาวอุยกูร์กำหนดตนเองเป็น “ส่วนหนึ่งของจีน แต่ไม่ใช่จีน” ผ่านบริบทมุสลิมจีนและอำนาจทางวัฒนธรรมว่าด้วยความสัมพันธ์เมือง และ (3) การประกอบสร้างอัตลักษณ์ พบว่าในระดับท้องถิ่น มีกระบวนการสร้างตัวตนบนพื้นฐานความเป็นอื่นโดยเจตนา เพื่อประโยชน์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทว่าในระดับชาติพบการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดจากวาทกรรมจากส่วนกลาง เช่น กรณีรัฐบาลจีนมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงความเป็นอื่นกับอุหลู่ฟาน โดยการรื้อทฤษฎีประวัติศาสตร์ร่วมระหว่างฮั่นกับอุยกูร์ เช่น เส้นทางสายไหม และวรรณกรรมไซอิ๋ว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือผสมผสานข้ามวัฒนธรรม ที่ให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความชอบธรรมของชาวจีน และการเชิดชูประวัติศาสตร์ซินเจียงในฐานะส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์จีน

* Corresponding author

E-mail address:

misterangkor@hotmail.com

Keywords:

Otherness,
Self-regulation,
Identity in tourism,
Xinjiang Uyghur

Abstract

One of the discourses on community development constructed by the government of China is a discourse concerning 'tourism' in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region. In doing so, a sense of identity is employed as a strategic mechanism in which otherness could be incorporated into China's ethnic majority. This article focuses on Turpan prefecture, which is a cultural tourism hub of Xinjiang. The data are collected through direct observation (field research) and critical analysis of documentation. The findings show three interesting aspects. The first one is marketing otherness. It is found that most tourists, especially Han people, usually are attracted by a marketing strategy promoting destinations through otherness in which they will be exposed to some form of cultural otherness such as Uyghur traditional life, Loulan Beauty, and Muslim cuisine. The second one is the aspect of self-identification; the Uyghurs define themselves as "a part of China, but not Chinese" through the context of China's Muslims and their cultural power as being the original inhabitants of Xinjiang. The last one is about identity construction. At a local level, the identity is intentionally based on otherness to serve a tourism purpose. However, as to the national level, discursive construction of identity somehow draws on the national government's discourse. For example, the Chinese government attempts to promote and merge the Han into Turpan by making use of Uyghur-Han historical relations, e.g., mentioning the ancient Silk Road and the well-known Chinese novel, *Journey to the West*, as a tool for cultural hybridization. By doing so, tourism could become a mechanism for upholding Han legitimacy and further valuing the history of Xinjiang as a part of the history of China.

1. บทนำ

เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ (新疆维吾尔自治区) คือ 1 ใน 5 เขตปกครองตนเอง อีกทั้งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวอุยกูร์ ซึ่งเป็น 1 ใน 56 กลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญของจีน ทั้งนี้การกำหนดเขตปกครองตนเองแสดงให้เห็นถึง “ความเป็นอื่น” การกระจายอำนาจและการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางไปพร้อมกัน (Winters, 1979) ในมิติของความเป็นอื่นนั้น การกำหนดเขตปกครองตนเอง คือ “ความไม่ใช่อื่น” ซึ่งเป็นคนกลุ่มหลักราวร้อยละ 92 ของประเทศ โดยเขตปกครองตนเองของจีน ประกอบไปด้วย (1) เขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง (广西壮族自治区) (2) เขตปกครองตนเองมองโกเลียใน (内蒙古自治区) (3) เขตปกครองตนเองหนิงเซี่ยหุย (宁夏回族自治区) (4) เขตปกครองตนเองทิเบต (西藏自治区) และ (5) เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ ของกลุ่มชาติพันธุ์อุยกูร์ (Calla, 2004) เป็นที่น่าสังเกตว่าเขตปกครองตนเองหนิงเซี่ยหุย เป็นกลุ่มที่ใช้หลักเกณฑ์ทางศาสนาที่กำหนด มิใช่กำหนดขึ้นจากเชื้อชาติดังกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างไรก็ตามชาวหุยนั้นสื่อสารด้วยภาษาจีนและมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับชาวจีน เพียงแต่วิถีชีวิตบางประการได้รับการปรับเปลี่ยนตามข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม ต่างจากชาวอุยกูร์ที่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษาตระกูลอัลตาอิก เป็นผลให้วัฒนธรรมมีความแตกต่างจากชาวจีนโดยสิ้นเชิง (Berlie, 2004) จากการที่ชาวจีนเข้ามาปกครองซินเจียงตั้งแต่ราชวงศ์ชิง นับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความขัดแย้งระหว่างชาวอุยกูร์กับชาวจีนมาหลายศตวรรษ (Theeravit, 1997) รวมไปถึงปัจจัยภายนอก คือการได้รับเอกราชในเอเชียกลางของกลุ่มชนเตอร์กิก (เติร์ก) ที่มีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกับชาวอุยกูร์ ก่อให้เกิดการขยายตัวของกระแสแนวคิดการรวมเติร์ก (Pan-Turkism) และการรวมอิสลาม (Pan-Islamism) เข้ามายังกลุ่มชาวอุยกูร์ในจีนนับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 (Aree, 2019) ประกอบกับปัจจัยภายใน คือ การถูกปฏิบัติจากรัฐบาลจีนในฐานะพลเมืองชั้นสอง ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคตะวันออกกับภาคตะวันตก ตลอดจนความเกลียดชังอันเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นที่เป็นชาวจีน จากปมปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจีนที่ปักกิ่งจึงได้กำหนด “นโยบายจัดการแบบผสมผสานหลายด้าน” เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อีกทั้งได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ ให้อยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2549-2553) โดยมีเป้าหมายคือ (1) การพัฒนาเส้นทางคมนาคม (2) การใช้ประโยชน์ทรัพยากร และ (3) การสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น (Uyghur Human Rights Project, 2006) ซึ่งผลพวงจากการพัฒนาดังกล่าว เป็นองค์ประกอบหนุนเสริมให้เกิดการขยายตัวของ “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” อีกทั้งเป็นสิ่งเร้าให้ผู้คนจากตะวันออก (ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน) รวมถึงนักท่องเที่ยว ต่างให้ความสนใจซินเจียงในฐานะของดินแดนอันเต็มไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ที่มีความน่าสนใจในมิติพหุวัฒนธรรม นับตั้งแต่การสถาปนาพระพุทธศาสนาตามโองคำ ไปจนถึงการเข้ามาของศาสนาอิสลาม ปรากฏเมืองโบราณซึ่งเต็มไปด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนความโดดเด่น

ของพื้นที่ในฐานะส่วนหนึ่งของ “เส้นทางสายไหม” โดยปัจจุบันได้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลพวงจากการพัฒนาตามนโยบายจัดการแบบผสมผสานหลายด้านของรัฐบาลกลาง และปฏิเสธไม่ได้ว่าการท่องเที่ยวกับการเมืองล้วนมีความสัมพันธ์แบบคู่ขนาน ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ จากประสบการณ์ลงพื้นที่ภาคสนามร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร

2. ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของผู้คนบนเส้นทางสายไหมในซินเจียง

เส้นทางสายไหม คือ กลุ่มเส้นทาง ชุมทางการค้า ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยเส้นทางสายไหมทางบก และเส้นทางสายไหมทางทะเล บทความนี้จะกล่าวถึงเส้นทางสายไหมทางบก ซึ่งมีระยะทางราว 6,000 กิโลเมตร เชื่อมโยงระหว่างจีน เอเชียกลาง เปอร์เซีย และยุโรป ตลอดเส้นทางประกอบไปด้วยเครือข่ายของชุมชนมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 โดยอาณาบริเวณที่เส้นทางสายไหมทอดผ่านยาวที่สุดแห่งหนึ่ง คือ เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ในปัจจุบัน ตั้งแต่ทิศตะวันออกของเขตปกครองตนเอง (เมืองฮามี่) ไปจนถึงทิศตะวันตกของเขตปกครองตนเอง (เมืองคัชการ์) รวมระยะทางกว่า 1,500 กิโลเมตร (Dillon, 2004) ทั้งนี้สามารถอธิบายบริบทของเขตปกครองตนเองซินเจียง โดยภาพรวม กล่าวคือ มีพื้นที่ 1 ใน 6 ของประเทศ ลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งกระทะที่ล้อมรอบด้วยภูเขา มีทะเลทรายทากลามากัน (塔克拉玛干沙漠) กั้นระหว่างเทือกเขาเทียนชาน (天山) ทางทิศเหนือ และเทือกเขาคุนหลุน (昆仑山) ทางทิศใต้ แม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำทาลีสมู (塔里木河) มีความยาวราว 2,000 กิโลเมตร (Kabinsing, 2018) โดยสัดส่วนภูมิประเทศนั้น คิดเป็นพื้นที่เทือกเขา ร้อยละ 56 และพื้นที่แอ่งกระทะ ร้อยละ 44 สำหรับมิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั้น เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ มีประวัติศาสตร์ยาวนานเต็มไปด้วยชาติพันธุ์ถึง 47 กลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์ที่เก่าแก่และมีจำนวนมากที่สุดคืออุยกูร์ (维吾尔族) ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมและนับถือศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์เติร์กในเอเชียกลาง ทั้งยังใช้ภาษาที่ใกล้ชิดกับภาษาเตอร์กิก ภาษาอุซเบก ภาษาคาซัค และภาษาคีร์กีซ (Yaun, 1990) ทั้งนี้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าราว 1,400 ปีที่ผ่านมา อาณาบริเวณของชาวอุยกูร์แห่งนี้ ตั้งอยู่บนใจกลางของเส้นทางสายไหม เป็นชุมทางการค้าที่เชื่อมโยงระหว่างอาณาจักรจีนในอดีต กับรัฐหรือแว่นแคว้นต่างๆ ในแถบเมดิเตอร์เรเนียน (Colin, 2010) พื้นที่ที่มีการเชื่อมโยง 4 วัฒนธรรมเป็นอย่างดี ได้แก่ จีน อินเดีย อิสลาม กรีก โรมัน เมืองโอเอซิสที่สำคัญ คือ ฑูหลูฟาน (吐鲁番) และคัชการ์ (喀什) โดยเมืองเหล่านี้มีบทบาทในการควบคุมเส้นทางการค้า เผยแพร่ศาสนา และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Kondhi, 2017)

3. อุยกูร์: จากกลุ่มชนเตอร์กิกที่ยิ่งใหญ่สู่กลุ่มชาติพันธุ์ได้ร่มเงาจีน

“อุยกูร์” เป็นเชื้อสายหนึ่งของกลุ่มชนเตอร์กิก บรรพบุรุษได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาบริเวณที่เรียกว่า “เตอร์กิสถาน” ซึ่งปัจจุบันครอบคลุมเอเชียกลางและภาคตะวันตกของจีน โดยพื้นที่ในจีนนั้นถูกเรียกว่าซินเจียง สามารถอธิบายได้ว่า ซิน (新) หมายถึง ใหม่ และเจียง (疆) หมายถึง ดินแดน ดังนั้น ซินเจียง (新疆) จึงมีความหมายว่าดินแดนใหม่ (ของจีน) ซึ่งมีชื่อดั้งเดิมของอาณาบริเวณที่ชาวอุยกูร์อาศัยอยู่ และปัจจุบันมีฐานะเป็น “เขตปกครองตนเองกลุ่มชาติพันธุ์” หรือที่เรียกเป็นทางการว่า “เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์” (Xinjiang Uyghur Autonomous Region Bureau of Statistics, 1996) ทั้งนี้หากย้อนกลับไปราวพันปีก่อน บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณที่นับถือพระพุทธศาสนา ทว่าในระยะต่อมาศาสนาอิสลามได้เข้ามาแทนที่จนกลายเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมมุสลิมที่มีศูนย์กลางปกครอง เรียกว่า “เตอร์กิสถานตะวันออก” ด้วยชัยภูมิที่เป็นชุมทางเชื่อมต่อจีน เอเชียกลาง และเอเชียใต้ ส่งผลให้อาณาบริเวณแห่งนี้กลายเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองบนเส้นทางสายไหม มีคัมภีร์เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ระยะต่อมาราวศตวรรษที่ 16 ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของจีนในสมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งมีนโยบายให้ชาวอุยกูร์ปกครองกันเอง และมีอิสระในการนับถือศาสนา (Gardner, 2004) อย่างไรก็ตามในช่วงเปลี่ยนผ่านจากราชวงศ์หมิงสู่ราชวงศ์ชิง ราชสำนักกลับใช้นโยบายส่งขุนนางไปปกครองเพื่อรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ก่อให้เกิดช่องว่างและผลกระทบมาโดยตลอด สืบเนื่องไปจนถึงกรณีที่จีนมีการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบสาธารณรัฐ ในปี พ.ศ. 2454 และเปลี่ยนจากระบอบสาธารณรัฐสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2492 ที่ต้องประสบกับปัญหาการเมืองภายใน ทำให้พรรคชาตินิยมจีน (ก๊กมินตั๋ง) ซึ่งมีอำนาจปกครองจีนขณะนั้น ไม่สามารถควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ได้ อีกทั้งเกิดขบวนการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้จีนอยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2470 เป็นผลให้รัฐบาลที่ปักกิ่งไม่ใส่ใจในการควบคุมซินเจียง จนกระทั่งกลุ่มชาวมุสลิม คือ ชาวกาซัค อุยกูร์ และมองโกล ก่อการจลาจลขึ้น สามารถยึดดินแดนในแถบตะวันตกเฉียงใต้ของซินเจียงได้สำเร็จ พร้อมทั้งสถาปนา “สาธารณรัฐเตอร์กิสถานตะวันออก” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามและสหพันธรัฐรัสเซีย โดยมีคัมภีร์เป็นศูนย์กลาง (Aree, 2019) จากเหตุการณ์นั้น ทำให้รัฐบาลจีนภายใต้การนำของเจียงไคเช็คเกิดความไม่พอใจ จึงได้ตอบโต้ด้วยการใช้กำลังทหาร ส่งผลให้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรง ในปี พ.ศ. 2487 ต่อมาภายหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์มีชัยชนะต่อพรรคชาตินิยมจีน และสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้น ในปี พ.ศ. 2492 ทางกรจีนจึงได้จับกุมขบวนการเอกราชเตอร์กิสถานตะวันออก ทำลายศาสนสถานของชาวอุยกูร์ เผาตำราประวัติศาสตร์ ห้ามประกอบกิจกรรมทางศาสนา สังหารผู้ประท้วง เปลี่ยนมัสยิดเป็นพิพิธภัณฑ์ ทำให้ความเกลียดชังของชาวอุยกูร์และชาวมุสลิมอื่นที่มีต่อรัฐบาลจีนมีมากขึ้น เกิดขบวนการติดอาวุธ และส่งผลให้เกิดความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง (Lilion, 1993)

4. จากนโยบายเด็ดขาด สู่การกลืนชาติด้วยวาทกรรมการพัฒนา

ภายหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนของพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐบาลจีนเริ่มตระหนักว่าการใช้นโยบายและการกระทำที่รุนแรง มีอายุขัยความขัดแย้งในซินเจียงได้ ทางกรจีนจึงได้ปรับเปลี่ยนนโยบายจากการใช้ความรุนแรงเป็นการผสมผสานกลืนกลาย โดยการเคลื่อนย้ายชาวฮั่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานด้วยนโยบาย “มุ่งสู่ตะวันตก” เพื่อลดสัดส่วนและกลืนกลายกลุ่มชาติพันธุ์อุยกูร์ ซึ่งนโยบายดังกล่าวสามารถลดสัดส่วนประชากรของชาวอุยกูร์จากร้อยละ 90 เหลือร้อยละ 45 โดยมีชาวฮั่นเข้ามาเพิ่มสัดส่วนถึงร้อยละ 40 (เดิมมีเพียงร้อยละ 6) ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ชาวมองโกล (蒙古族) ชาวหุย (回族) และชาวคาสัค (哈萨克族) เป็นต้น (Amnesty International, 1999) ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 จีนได้ทำการกำหนดวาทกรรมการพัฒนา ซึ่ง Fairclough (1999) กล่าวว่า วาทกรรมการพัฒนา คือ ข้อความซึ่งเป็นองค์ประกอบของชุดความรู้ที่มีผลในการกำหนดความคิด ความเชื่อของคน เป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียม มุ่งปฏิบัติกับอีกฝ่ายด้วยการทำให้เจริญขึ้นหรือดีกว่า เพื่อให้เกิดการสยบยอม ด้วยการถูกเปลี่ยนให้เป็นในสิ่งที่คิดว่าดีกว่า ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า วาทกรรมพัฒนาที่จีนมีต่อซินเจียงมีหลายรูปแบบ เช่น การยกเลิกกฎที่เข้มงวดบางประการ รวมถึงการทํานุบำรุงมรดกจัดตั้งสมาคมชาวมุสลิม และส่งเสริมบทบาทของผู้นำทางศาสนา ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 สี จิ้นผิง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีนโยบายกำหนดให้ซินเจียงเป็น “ประตูสู่เส้นทางสายไหมยุคใหม่” พร้อมให้อิสระในการนับถือศาสนา ปฏิบัติศาสนกิจ และการเลือกผู้นำของตนเอง ชาวอุยกูร์ในปัจจุบันจึงสามารถพูดได้สองภาษา คือ ภาษาจีนกลางและภาษาแม่ของตนเอง ในขณะที่ชาวฮั่นก็สามารถใช้ภาษาเตอร์กิกได้เช่นเดียวกัน (Uyghur Human Rights Project, 2006) นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าอากาศยานเส้นทางรถไฟ ทั้งรถไฟความเร็วสูง และทางรถไฟสายไหม คือ อาเลอไท่ - ฟู่อวี่น - จุ่นตง (阿勒泰-富蕴-准东) ซึ่งเปิดเดินรถในวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2563 เพื่อเชื่อมโยงซินเจียงในลักษณะวงกลม มีเมืองอูรุมชี (乌鲁木齐) เป็นศูนย์กลาง อีกทั้งยังมีการพัฒนาท่าเรือ ทางหลวงเชื่อมต่อไปยังมณฑลต่างๆ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม การผลิตไฟฟ้าพลังงานลมต่ำป่านเจิง (达坂城) ทดแทนพลังงานนิวเคลียร์ ตลอดจนการเปิดเสรีเพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวฮั่น เนื่องจากมีต้นทุนและประสิทธิภาพดำเนินงานที่มากกว่าชาวอุยกูร์ เช่น ธุรกิจที่พักร้านอาหาร และการขนส่ง (Xinhua, 2020) ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญใน “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ซึ่งได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากบรรยากาศที่ผ่อนคลายและสงบขึ้นในซินเจียง เผยให้เห็นถึงอารยธรรมและความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ก่อให้เกิดคลื่นของนักท่องเที่ยวจากตะวันออกหลังไหลเข้ามา ส่งผลให้เกิดการลดช่องว่างและความรู้สึกแปลกแยกกระหว่างนักท่องเที่ยวชาวฮั่นกับกลุ่มชาติพันธุ์อุยกูร์ ด้วยบรรยากาศการท่องเที่ยวบนความสัมพันธ์เชิงอุปสงค์และอุปทานของทั้งสองฝ่าย

5. เมื่อความเป็นอื่น กลายเป็นความชื่นชอบ: ประเด็นชายขอบในมิติการท่องเที่ยว

ความเป็นอื่น เป็นแนวคิดนามธรรม ที่เกิดจากการพิจารณาผิวเผินในการตัดสินคนอื่นหรือคนแปลกหน้า ไม่ได้หมายถึงใครคนใดคนหนึ่ง แต่มักหมายถึงกลุ่มคนที่ไม่ได้ถูกมองว่าเป็น “พวกเดียวกับเรา” โดยในปัจจุบันมักหมายถึงผู้อพยพหรือคนกลุ่มน้อย (Putnark, 2017) ทั้งนี้หากพิจารณาประเด็นความเป็นอื่นในบทความนี้ ผู้เขียนได้ทำการจำแนกความเป็นอื่นออกเป็นหลากหลายมิติ อาทิ ในมิติทางภูมิศาสตร์ของจีน ซินเจียงซึ่งตั้งอยู่ทางภาคตะวันตก มีความแตกต่างกับภาคตะวันออกอย่างชัดเจน เช่น ภาคตะวันออกอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งน้ำ ในขณะที่ซินเจียงเป็นแอ่งในทะเลทรายซึ่งมีสภาพแห้งแล้ง ในมิติวัฒนธรรม ภาคตะวันออก ประกอบด้วยประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีชนกลุ่มใหญ่คือชาวฮั่นซึ่งนับถือศาสนาขงจื้อ ในขณะที่ซินเจียงเป็นชาวเติร์กที่นับถือศาสนาอิสลาม ตลอดจนมิติทางการเมือง ภาคตะวันออกมีพื้นฐานมาจากการเมืองการปกครองแบบราชาวงศ์ ในขณะที่ซินเจียงมีพื้นฐานการปกครองแบบสุลต่าน ความแตกต่างดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดความเป็นอื่นทั้งสภาพแวดล้อม ความต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ในมิติการเมืองนั้น ความเป็นอื่นอาจนำมาซึ่งความแปลกแยกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ทว่าในมิติการท่องเที่ยว ความเป็นอื่นมักเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มนุษย์เกิดความกระหายใคร่รู้ในสิ่งรอบตัวที่แตกต่างออกไปจากภูมิสำเนาหรือถิ่นกำเนิดตน กรณีของซินเจียงที่มีความแตกต่างไปจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของจีนอย่างสิ้นเชิงนั้น เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวปรารถนาที่จะได้เข้ามาสัมผัสกับความหลากหลายทางชีวภาพและพหุวัฒนธรรม ดังปรากฏตัวอย่างในสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งล้วนมีการใช้ประโยชน์จากความเป็นอื่น เพื่อสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวในลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นการผลิตซ้ำชุดความคิดที่พยายามเชื่อมโยงการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ที่ตอกย้ำความเป็นพื้นที่ชายขอบทั้งในแงภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มักแสวงหาสิ่งที่แตกต่างออกไปจากสภาพแวดล้อมเดิมของตน ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซินเจียงเกิดการขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยลำดับ

จากการใช้ประโยชน์ความเป็นอื่น เพื่อสื่อความหมายการท่องเที่ยว พบว่าชุดข้อมูลที่ได้รับการผลิตซ้ำมากที่สุดซึ่งปรากฏในสื่อ ล้วนมีความสัมพันธ์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่ง Department of Intellectual Property (2020) รายงานว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ สำหรับสินค้าการท่องเที่ยว ได้อาศัยลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ รวมถึงนิเวศวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในการสร้างอัตลักษณ์ ทำให้ได้สินค้า (ท้องถิ่น) ที่มีคุณลักษณะพิเศษไม่สามารถหาได้จากแหล่งอื่น สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้เขียนพบว่าอัตลักษณ์ของซินเจียงที่สอดคล้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จำแนกเป็น (1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทางตรง เป็นนามทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า เช่น แดงฮามี อ่องนุหลูฟาน ไวน์สาวงามแห่งไหลวหลาน

เป็นต้น และ (2) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทางอ้อม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ไม่ใช่ชื่อนามทางภูมิศาสตร์ เช่น ดวงดาว (النجمة) และจันทร์เสี้ยว (الهلال) ที่ชาวอุยกูร์ได้นำสัญลักษณ์ทางศาสนามาใช้เป็นสินค้าการท่องเที่ยว เป็นต้น จากความสำคัญทางภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยวดังกล่าว Xinjiang Uyghur Autonomous Region (2004) รายงานว่า รัฐบาลจีนได้ริเริ่มพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. 2546 ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของซินเจียง ส่งผลให้ในอีก 3 ปีต่อมา หรือในปี พ.ศ. 2549 มีนักท่องเที่ยวในประเทศเดินทางไปยังซินเจียงกว่า 16.61 ล้านคน ชาวต่างชาติราว 362,000 คน และมีผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นกว่า 300 ราย ภาคการท่องเที่ยวจึงเป็นอาชีพใหม่ในซินเจียง กลายเป็นนโยบายคู่ขนานของรัฐบาลจีน ซึ่งปรับมุมมองที่มีต่อการเมืองเรื่องชายขอบให้เป็นศูนย์กลางแห่งใหม่ทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจีนเชื่อมโยงสู่โลกมุสลิมและเอเชียกลาง

6. อุยกูร์ในภูหูลู่ฟาน กับการนิยามตนเอง และการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

หากคัซการ์เป็นศูนย์กลางหนึ่งของเส้นทางสายไหมในอดีต อุрумชีเป็นศูนย์กลางของเขตปกครองตนเองในปัจจุบัน ก็อาจกล่าวได้ว่าภูหูลู่ฟานเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของซินเจียง ดังจะเห็นได้จากจำนวนทรัพยากรและนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวมากขึ้น โดยภูหูลู่ฟานเป็นหนึ่งในเมืองโอเอซิสโบราณของเส้นทางสายไหม มีพื้นที่ราว 70,000 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในแอ่งทาร์ิม แวดล้อมด้วยหุบเขาและทะเลทราย มีจำนวนประชากรกว่า 7 แสนคน (ข้อมูล พ.ศ. 2563) จำแนกเป็นชาวอุยกูร์ ร้อยละ 75 ชาวฮั่น ร้อยละ 18 และชาวหุย ร้อยละ 6 (China Internet Information Center, 2020) จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า ภูหูลู่ฟานมีระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการเกษตร คือ การปลูกองุ่นและฝ้าย แม้พื้นที่จะแห้งแล้ง แต่กลับมีระบบชลประทานที่เป็นเลิศ ซึ่งผันน้ำจากเทือกเขาหิมาลัยในลักษณะเครือข่ายคลองชลประทานใต้ดิน นอกจากนี้ ภูหูลู่ฟานยังมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เติบโตต่อเนื่อง โดย Askhar (2020) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2557 แหล่งท่องเที่ยวในภูหูลู่ฟานได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมถึง 2 แห่ง คือ เมืองโบราณเจียวเหอ (交河古城) และเมืองโบราณเกาซาง (高昌古城) ภายใต้ชื่อ เส้นทางสายไหม: โครงข่ายเส้นทางฉนวนฉางอัน - เทียนชาน (长安-天山廊道路网) แสดงให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ ในฐานะเส้นทางโบราณที่ติดต่อค้าขายระหว่างตะวันออกกับตะวันตก ที่มีภูหูลู่ฟานเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญ โดย International Culture Association of Xinjiang Uyghur Autonomous Region (2008) รายงานว่า แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในภูหูลู่ฟาน จำแนกออกเป็น 4 ทิศ ได้แก่ (1) ทิศเหนือ คือ หุบเขาองุ่น (葡萄沟) (2) ทิศใต้ คือ ทะเลสาบไฉ่ตง (爱丁湖) ซึ่งเป็นจุดที่ต่ำที่สุดของจีน (3) ทิศตะวันตก คือ เมืองโบราณเจียวเหอ ระบบชลประทานใต้ดิน และ (4) ทิศตะวันออก คือ หอสองเอ่อหมิ่น (额敏塔) สุสานอัสตานา (阿斯塔那古墓) เมืองโบราณ

เกาซาง ถ้ำพระพันองค์ (千佛洞) ภูเขาเพลิง (火焰山) และเขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้าน หุบเขาถู่ยู่โกว (吐峪沟) ซึ่งเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งในบริบทการท่องเที่ยวชุมชน ตลอดจน การนำเสนออัตลักษณ์ของชาวอุยกูร์ผ่านการนิยามตนเอง ด้วยการแสดงออกให้เห็นถึงพลังอำนาจ ในพื้นที่ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 1

แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเมืองถู่หลู่ฟาน

ที่มา: ผู้เขียน

ในเขตเมืองถู่หลู่ฟาน มีกรณีศึกษาพื้นที่ทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งที่น่าสนใจ คือ หมู่บ้าน ถู่ยู่โกว ตั้งอยู่ในเขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้านหุบเขาถู่ยู่โกว ซึ่งแต่เดิมเป็นชุมชนที่ประสบ ปัญหาความยากจน เข้าไม่ถึงโอกาส เช่น สาธารณูปโภคพื้นฐาน การศึกษา ไฟฟ้า ประปา และ การสาธารณสุข (Li, 2014) ทั้งนี้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่าหมู่บ้านดังกล่าวมีลักษณะ ทางกายภาพ คือ มีหุบเขาเป็นจุดหมายตาที่สำคัญ อาคารบ้านเรือนพื้นถิ่น ทำจากอิฐและพอก ด้วยดินที่กลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อม มัสยิดเก่าแก่ ทั้งยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอุยกูร์ ตลอดจนเป็นแหล่งเกษตรกรรมและแปรรูปสินค้าคุณภาพที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย คือ องุ่นไร้เมล็ด เอพริคอต และเมล่อน ทำให้หมู่บ้านแห่งนี้ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น เมื่อพิจารณาจากสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในถู่หลู่ฟาน ตลอดจน รายการนำเที่ยวที่ปรากฏตามเว็บไซต์ทั้งของภาครัฐและเอกชน

ภาพที่ 2

เขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้านหุบเขาอูญูโกว

ที่มา: ผู้เขียน

จากความสำคัญดังกล่าว บทความนี้ได้เชื่อมโยงไปสู่ประเด็นการนิยามตนเอง ซึ่งเป็นชุดของคุณลักษณะของบุคคลหรือกลุ่มที่ช่วยให้เกิดความแตกต่าง เป็นการกำหนดเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่อนุญาตให้บุคคล หรือกลุ่มยืนยันตัวตน ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการนิยามตนเองเป็นการนิยามตัวตน หรือบอกว่าตนเป็นใคร ซึ่งในทางมานุษยวิทยา อนุมานได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ (Thandee, 1977) จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้เขียนพบว่าชาวอูญูโกวได้มีการนิยามตนเองว่าเป็นชาวมุสลิมจีน เพื่อสร้างภาพจำที่แตกต่างจากมุสลิมทั่วไป เช่น การแสดงออกถึงอุปนิสัยร่าเริงผ่านการขับร้องและอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับการนิยามบริบทพื้นที่ว่าเป็น “ดินแดนแห่งเพลงและการเรีงระบำ” อย่างไรก็ตาม ได้มีการนิยามตนเองให้มีความเป็นอื่นผ่านบริบทความเป็น “พื้นเมือง” เพื่อสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างกับวัฒนธรรมจีนกระแสหลัก เช่น การสวมชุดคลุมยาวเซียฟาน (袷衫) และระบำไซไหหนุ่ม (赛乃姆) เป็นต้น ทั้งนี้แม้ชาวอูญูโกวจะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า แบบแผนในการดำรงชีวิตภายใต้ศาสนาอิสลามของชาวอูญูโกวที่ถูกลู่ฟานและ

ญูโกว่นั้น มิได้มีความเคร่งครัดมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับชาวมุสลิมกลุ่มอื่น โดยจะสังเกตเห็นได้ว่า ชาวอุยกูร์มีการนินยารตนเองโดยใช้วัฒนธรรมมาลดทอนความซับซ้อน ไปสู่สินค้าการท่องเที่ยวที่บริโภคง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมอาหาร เช่น แป้งแผ่นหนาง (饅头) และหยางโร่วชว่น (羊肉串) เป็นต้น ซึ่งล้วนเกิดจากการชู้ตลักษณะของตนเอง ให้กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว จากความสำคัญดังกล่าวสามารถอนุมานได้ว่า ชาวอุยกูร์ได้นินยารตนเองว่าเป็น “คนจีน” แต่ “ไม่จีน” กล่าวคือมีการพินอบพิเทาในเชิงการเมือง (ยอมรับว่าเป็นมุสลิมจีน) ทว่ากลับสามารถแสดงอำนาจในวัฒนธรรมพื้นเมืองได้โดยชอบธรรม ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าว ส่งผลต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวและเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาที่ Kabinsing (2018) กล่าวว่า ภายหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาในเขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้านหุบเขาญูโกว ราวปี พ.ศ. 2546 สามารถยกระดับรายได้เฉลี่ยจากเดิม 4,800 หยวนจีนต่อหัว เป็น 5,390 หยวนจีนต่อหัว ซึ่งจากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่าชาวบ้านมีทางเลือกด้านอาชีพมากขึ้น จากเดิมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว ได้นำมาซึ่งอาชีพใหม่ เช่น มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการร้านอาหาร เครื่องดื่ม จำหน่ายสินค้าที่ระลึก การขนส่ง ตลอดจนการบริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ในขณะที่การเปิดชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวยังเป็นการดึงเอาความสนใจจากภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเข้ามาพัฒนาชุมชน เนื่องจากชุมชนนั้นห่างไกลจากตัวเมืองญูโกวห่างกว่า 70 กิโลเมตร แต่ปัจจุบันนับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานดี เช่น การคมนาคม การสื่อสาร และสาธารณสุข ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็น สิ่งอำนวยความสะดวกที่มาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้การเยี่ยมชมชุมชนของบุคคลภายนอกนั้น จะมีค่าธรรมเนียมคือ 190 หยวนจีนต่อคน ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน และจัดส่งแก่ส่วนกลางเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของเขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้านหุบเขาญูโกวและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

ภาพที่ 3

รายได้จากการท่องเที่ยวในเขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้านหุบเขาอุยู่โกว

ที่มา: ผู้เขียน

7. การประกอบสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว เคียวสองคมในอุดมคติจีน

การประกอบสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การประกอบสร้างความจริงทางสังคม ที่กล่าวว่าภาษาและความจริงไม่ใช่สิ่งที่ถ่ายทอดโดยตรงไปตรงมา เนื่องจากสรรพสิ่งไม่ได้มีความหมายในตัวเอง แต่เกิดจากการประกอบสร้างขึ้นมาโดยใช้ระบบตัวแทนหรือสัญลักษณ์เพื่ออ้างอิงและมีภาษาเป็นเครื่องมือในการอ้างอิงถึงชุดความจริงที่ให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ ผ่านการประกอบสร้างจากสถาบันทางสังคมของแต่ละวัฒนธรรม (Kaewthep, 2010) โดยการประกอบสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนพบว่ารัฐบาลจีนได้มีส่วนเกี่ยวข้องใน 3 มิติ ได้แก่ (1) วัฒนธรรม รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ อันเป็นส่วนหนึ่งของการประนีประนอมผ่านบริบทการท่องเที่ยว ทั้งด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกอบรมอาชีพที่อาศัยทักษะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เช่น การเย็บปักถักร้อยของชาวอุยกูร์เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก ส่งเสริม

การแสดงพื้นบ้าน เช่น กายกรรมดาวาซ ระบายอุยู่ร์ ตลอดจนนำเอาวรรณกรรม เช่น อาฟานตี (阿凡提) มาอธิบายประวัติศาสตร์ร่วมระหว่างจีนกับซินเจียง รวมถึง ไซอิ๋ว (西游记) ของอู๋เจิงเอิน (吴承恩) นักเขียนในสมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งเป็นตำนานการเดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎก ยังชมพูทวีปของพระถังซำจั๋ง (唐玄奘) พระภิกษุแห่งสมัยราชวงศ์ถัง ที่ได้ประสบกับภัยอันตรายต่างๆ ในการเดินทาง โดยฉากหนึ่งที่เชื่อมโยงจีนกับภูมิศาสตร์ของภูฏาน คือ องค์หญิงพัดเหล็ก (铁扇公主) ซึ่งมีภูเขapelings เป็นฉากสำคัญในการดำเนินเรื่อง (2) เศรษฐกิจ รัฐบาลจีนได้กำหนดพื้นที่เป็น “แนวเขตเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เช่น การเปิดให้บริการรถไฟนางอันหัว (长安号) ภายใต้แนวคิด “เส้นทางสายไหมกับการชื่นชมประเพณีวัฒนธรรมภาคตะวันตก” และ (3) การเมืองเรื่องอำนาจ รัฐบาลจีนจะเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเข้ามาบริหารแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยองค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติของจีน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากส่วนกลาง เข้ามาประเมินระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในภูฏานเพื่อจัดอันดับความสำคัญ 5 ระดับ ได้แก่ ระดับAAAAA (5A), AAAA (4A), AAA (3A), AA (2A) และ A วัตถุประสงค์ในการจัดอันดับดังกล่าวก็เพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลท้องถิ่นบูรณะโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคของแหล่งท่องเที่ยว และยกระดับระบบการบริหารจัดการต่างๆ โดยเป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น อีกทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจ และชุมชนทางภาคเมืองจากส่วนกลางที่แผ่มากับการจัดการการท่องเที่ยว โดยภูฏานและเขตการท่องเที่ยววัฒนธรรมพื้นบ้านหุบเขาถู่โกวได้รับการจัดอันดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับ 5A ในปี พ.ศ. 2550 จากความสำคัญดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า รัฐบาลจีนที่ปักกิ่งภายใต้ร่มเงาพรรคคอมมิวนิสต์นั้น เป็นเสมือนเคียวสองคมที่เกี่ยวเอาประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่น ในรูปแบบของการท่องเที่ยว ในอีกมิติหนึ่งก็ยังทำหน้าที่เกี่ยวเอาผลประโยชน์ทางการเมืองเข้าสู่ส่วนกลางโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ จึงอาจกล่าวได้ว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว กรณีเขตเมืองภูฏานและถู่โกว มีสาระสำคัญ คือ (1) การประกอบสร้างอัตลักษณ์จากความจริงในพื้นที่ เช่น การพรรณนาความงามของหุบเขาสูงชัน ดนตรีการแสดง และวัฒนธรรมอาหาร เป็นต้น และ (2) การประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดจากการครอบงำทางการเมือง ซึ่งพบว่ารัฐบาลพยายามที่จะเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสร้างความเป็นพวกและกลืนกลาย โดยอาศัยประวัติศาสตร์ร่วมระหว่างอันกับอุยู่ร์ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กันไปอย่างมีนัยสำคัญ

8. สรุป

จากความพยายามเดิมของรัฐบาลจีน ที่พยายามจะครอบครองซินเจียงในทุกมิติ ทั้งในเชิงนโยบายและการใช้กำลัง แต่จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้รัฐบาลจีนตระหนักว่า การใช้กำลังมีอาจประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นจึงปรับเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นกรการกลืนกลายระหว่างชาวอุยกูร์กับชาวฮั่นแทน โดยการใช้วาทกรรมการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในรูปแบบที่น่าสนใจ คือ การส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวอุยกูร์ มุ่งเน้นไปที่มิติทางเศรษฐกิจผ่านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะอย่างน้อยก็สามารถทำให้ชาวอุยกูร์รู้สึกว่าคุณค่าตนสามารถแสดงอัตลักษณ์ที่แตกต่าง ผ่านพื้นที่ทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ เกิดความภูมิใจที่กลุ่มชาติพันธุ์ของตนที่ได้รับการยอมรับจากส่วนกลาง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลจีนเองก็ต้องการแสดงให้เห็นว่าการที่ชาวอุยกูร์อยู่ภายใต้ร่มเงาเงินนั้น จะทำให้รอดพ้นจากสภาวะชายขอบและความยากจน เนื่องจากรัฐบาลจีนมีชุดความคิดหนึ่งที่มองว่าการที่ชาวอุยกูร์ต่อต้านรัฐบาล ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาความยากจนนั่นเอง ดังนั้นรัฐบาลจึงเร่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ด้วยมาตรการต่าง ๆ อันเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาวอุยกูร์เพื่อการท่องเที่ยว จีนยังได้รับประโยชน์จากการใช้อัตลักษณ์ดังกล่าวไปผูกสัมพันธ์กับโลกมุสลิมในเอเชียกลางอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2561 พบว่านักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่เป็นชาวฮั่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน เดินทางไปยังซินเจียงเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 40 มากกว่าอัตราเติบโตของการท่องเที่ยวเฉลี่ยทั่วประเทศที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 25 อีกทั้งรัฐบาลท้องถิ่นซินเจียง ตั้งเป้าที่จะมีนักท่องเที่ยวมาเยือนถึง 300 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 และคาดหวังรายได้จากการท่องเที่ยวมากถึง 6,000 ล้านหยวนจีน (Matichon, 2019) ในขณะที่รูปแบบการท่องเที่ยวในซินเจียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุลู่ฟาน และญูโกวั้น ยังคงมุ่งเน้นไปที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรม การตามรอยวรรณกรรม และวัฒนธรรมพื้นเมืองของชาวอุยกูร์ อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้เขียนมองว่าการท่องเที่ยวในซินเจียง ซึ่งขยายตัวขึ้นเป็นอย่างมากนั้น อาจเป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของรัฐบาลจีนในการสื่อสารเฉพาะมุมมองเชิงบวกของซินเจียง เพื่อสงวนหรือซ่อนเร้นมุมมองเชิงลบที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมโลกในเรื่องการกดขี่ทางวัฒนธรรม การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีต่อชาวอุยกูร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีกักขังนักโทษชาวอุยกูร์กว่า 15,000 คน ณ ค่ายล้างสมอง ในปี พ.ศ. 2560 ตลอดจนประเด็นการบังคับใช้แรงงานผลิตฝ้ายในช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 จึงเป็นไปได้ว่ารัฐบาลจีนมีความพยายามในการสร้าง “โลกคู่ขนาน” โดยมองวัฒนธรรมเป็นสินค้า และชูอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อลดแรงเสียดทานจากคนในพื้นที่ ภายใต้บรรยากาศการท่องเที่ยวและการบริการควบคู่ไปกับวาทกรรมการพัฒนา “ซินเจียงโมเดล” ที่ปรับโครงสร้างให้ชาวอุยกูร์เป็นประธานเขตอนุญาตให้ใช้ภาษาอุยกูร์ตามหน่วยงานราชการ เปิดโอกาสให้มีบุตรมากกว่าหนึ่งคนตามแบบแผนสถาบันครอบครัวของชาวมุสลิม และการนำวัฒนธรรมของชาวอุยกูร์มาเป็นจุดขายในฐานะ “พื้นที่ท่องเที่ยวที่สร้างอัตลักษณ์ภายใต้การควบคุมของรัฐ”

เอกสารอ้างอิง/References

- Amnesty International. (1999). *Gross Violations of Human Rights in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region*. Amnesty International.
- Aree, S. (2019, November 28). Ughur's Problem Background through the Chinese Studies Academician Vision. *The Standard*. <https://thestandard.co/uyghurs-problem/>
- Askhar, A. (2020, June 13). Xinjiang Unveils Events to Mark National Cultural Day. *China Daily*. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202006/13/WS5ee47aaaa310834817252d19.html>
- Berlie, J. A. (2004). *Islam in China: Hui and Uyghurs between Modernization and Sinicization*. White Lotus Press.
- Calla, W. (2004). *The Economy of Xinjiang*. M.E. Sharpe.
- China Internet Information Center. (2020). *Xinjiang Tourism Information*. China Internet Information Center.
- Colin, T. (2010). *Shadow of Silkroad*. Atiken Alexander Associates Limited.
- Department of Intellectual Property. (2020). *Geographical Indications*. Ministry of Commerce.
- Dillon, M. (2004). *Xinjiang-China's Muslim Far Northwest*. Routledge.
- Fairclough, N. (1999). *Discourse and Social Change*. Polity Press.
- Gardner, B. (2004). *Autonomy in Xinjiang: Han Nationalist Imperatives and Ughur Discontent*. East-West Center.
- International Culture Association of Xinjiang Uyghur Autonomous Region. (2008). *Xinjiang. Xinjiang Fine Arts and Photography Publishing House*.
- Kabinsing, C. (2018). *The Silk Road*. Kledthai.
- Kaewthep, K. (2010). *Political Economic Theories with Communication Studies*. Phappim.
- Kondhi, K. (2017, June 29). Adventure in Xinjiang: Legend of Silk Road. *Siamrat*. <https://siamrath.co.th/n/18542>
- Li, Xiao. (2017). *Environmental Reconstruction of Tuyuq in the Fifth Century and Its Bearing on Buddhism in Turpan, Xinjiang*. University of Vienna.
- Lilion, C. H. (1993). Xinjiang, Central Asia and the Implications for China's Policy in the Islamic World. *China Quarterly*, 20, 111-129.
- Matchon. (2019, May 11). Domestic Tourism in China: 40 Million Tourist along the 5,000 Kilometers of the Ancient Silk Road, Xinjiang Uyghur. *Matchon*. https://www.matchonweekly.com/special-report/article_189153

- Putnark, V. (2017, February 1). Xenophobia. *The Matter*. <https://thematter.co/social/how-fear-of-other-unreasonable/17437>
- Thandee, D. (1977). *Anthropology and Social*. Ramkhamhaeng University.
- Theeravit, K. (1997). *China's Foreign Policy*. Chinese Studies Center, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Uyghur Human Rights Project. (2006). *Uyghurs and Human Rights: The 50th Anniversary of the Xinjiang Uyghur Autonomous Region*. Uyghur Human Rights Project.
- Winters, Clyde-Ahmad. (1979). *Mao or Muhammad: Islam in the People's Republic of China*. Asian Research Services.
- Xinhuathai. (2020, July 3). New Railroad in Xinjiang. *Xinhuathai*. https://www.xinhuathai.com/china/119624_20200703
- Xinjiang Uyghur Autonomous Region. (2004). *Xinjiang Tourism*. Hong Kong China Tourism Press.
- Xinjiang Uyghur Autonomous Region Bureau of Statistics. (1996). *Xinjiang Statistical Yearbook*. China Statistic Press.
- Yaun, Qingli. (1990). *Population Changes in Xinjiang Uyghur Autonomous Region (1949-1984)*. Routledge.